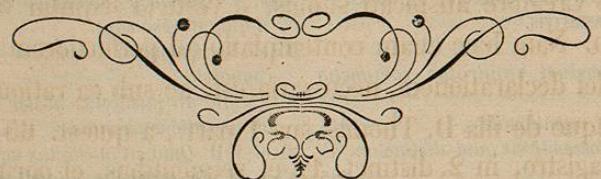

DE STATU ANIMÆ SEPARATE.

CAP. I. An per separationem a corpore aliquid acquirat, vel amittat anima.	782
CAP. II. Quomodo anima separata sit in loco, et moveatur.	783
CAP. III. Quæ potentiae species, et habitus moveant in anima separata.	786
CAP. IV. An anima separata habeat solas species, quas hic acquisivit.	787
CAP. V. An et quomodo anima separata se cognoscat.	788
CAP. VI. Quomodo Deum, et alias substantias separatas.	790
CAP. VII. An, et quomodo res materiales.	794
CAP. VIII. An anima separata perfectius intelligat quam conjuncta.	797
CAP. IX. An in corpore, an potius extra illud anima sit magis connaturaliter.	797
CAP. X. An anima separata appetat reuniri corpori.	800

TRACTATUS SECUNDUS

DE

OPERE SEX DIERUM

Sæc

DE UNIVERSI CREATIONE, QUATENUS SEX DIEBUS PERFECTA ESSE, IN LIBRO GENESIS CAP. I, REFERTUR, ET PRÆSERTIM DE PRODUCTIONE HOMINIS IN STATU INNOCENTIÆ.

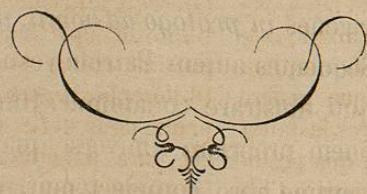
PRÆSENTIS TRACTATUS CONSEQUENTIA AD PRÆCEDENTEM, EJUSQUE PARTITIO.

Post præcedentem tractationem de Angelis, in qua posteriorem partem summae Theologiæ de Deo Creatore auspicati sumus, e vestigio sequitur altera de inferiori ac sensibili mundo. Nam hæc etiam contemplatio ad perfectiorem Dei cognitionem, et mysteriorum fidei declarationem, necessaria est, ac sub ea ratione ad Theologiam spectat. Disputantque de illa D. Thomas sua 1 part., a quæst. 65 usque ad 74, et Scholastici cum Magistro, in 2, distinct. 12 et sequentibus, et eorum aliqui, dist. 3 et 4, Alensis, part. 2. Fundamentum hujus tractatus est principium libri Genesis, in quo historia creationis mundi continetur, quam exponunt Patres qui super eum librum commentaria, aut exaemeron, aut alios libros vel tractatus scripserunt. Estque argumentum grave ac difficile; tum propter divinorum operum excellentiam, tum maxime propter historiam Genesis, quea in illo initio adeo obscura est, ut ob eam rem olim in Synagoga, nonnisi hominibus provectæ ætatis, et in lege doctis permitteretur, ut referunt Origenes in prologo ad homil. in Cant., et Hieronymus, in proœmio ad lib. in Ezech. Sequentes autem Patrum vestigia, quoad fieri possit, materiam hanc divina gratia adjuti illustrare conabimur. Hunc ergo tractatum trifariam dividemus. Nimur creationem propriam Universi quatenus uno momento, et a solo Deo ex nihilo facta est, primo libro complectemur, explicabimusque illa verba priora Genesis: *In principio creavit Deus cœlum et terram, terra autem erat inanis et vacua, et tenebræ erant super faciem abyssi, et Spiritus Dei ferebatur super aquas.* Deinde de singulorum sex dierum operibus toto libro secundo agemus, ac fere reliquam primi capituli partem, excepta hominis creatione exponemus. Denique per tres ultimos libros de creatione hominis et statu, quem ante peccatum habuit ejusque amissione dicemus, quem etiam habuissent posteri si Adam non peccaret, obiterque fere secundum et tertium caput Genesis declarabimus.

ELENCHUS CAPITUM LIBRI PRIMI

DE UNIVERSO, QUATENUS PER VERAM, AC PROPRIAM CREATIONEM A DEO
FACTUM EST.

- CAP. I. *Utrum mundus per veram creationem esse cœperit.*
CAP. II. *An Deus in principio temporis cœlum et terram creaverit.*
CAP. III. *An cœlum æthereum in principio temporis creatum fuerit.*
CAP. IV. *An sub cœlo in principio creato comprehendatur cœlum Empyreum.*
CAP. V. *Dubium incidens de natura cœli Empyrei.*
CAP. VI. *An in verbis illis : In principio creavit Deus cœlum, creatio etiam Angelorum comprehensa sit.*
CAP. VII. *An aer fuerit simul cum cœlo creatus, et sub nomine cœli comprehensus.*
- CAP. VIII. *An in principio temporis simul cum cœlo elementa terræ et aquæ creatae sint.*
CAP. IX. *Utrum cum cœlo, terra, et aliis elementis tempus etiam fuerit concreatum.*
CAP. X. *An omnia corpora, etiam mixta, totaque universi dispositio eodem momento simul cum cœlis, et elementis facta sint.*
CAP. XI. *An sex dies creationis mundi naturales, seu materiales, an spirituales, seu intelligibiles fuerint.*
CAP. XII. *An dies naturales creationis mundi re ipsa sex fuerint, sicut in Genesi numerantur.*

LIBER PRIMUS.

DE UNIVERSO

QUATENUS PER VERAM AC PROPRIAM CREATIONEM A DEO FACTUM EST.

De his auctor in Metaphysica, disput. 20.— Subjectum hujus primi libri. — Supponimus in hoc tractatu generalia de creatione principia. Qualia sunt imprimis creationem fuisse necessariam, ut hic mundus existeret. Item quid sit, nimirum, esse productionem ex sola omnipotentia facientis absque praesupposito subjecto, seu materia, ac proinde ex nihilo. Item rem, seu essentiam increatam, et ab intrinseco ac essentialiter actu existentem, unicam tantum esse, et ab illa omnium aliarum rerum naturas originem duxisse. His autem suppositis, quæ post factam rerum creationem ex effectibus, quos experimur, per naturalem discursum colligi possunt, hic præcipue agimus de creatione mundi, prout facta est, et de modo ac circumstantiis ejus, quæ quidem cum ex libera voluntate Dei determinatae fuerint, ipsius revelatio nobis necessaria fuit, ut certam de his rebus notitiam habere possemus. Non enim demonstratione, sed (ut ait Paulus) *fide intelligimus, aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent.* Sciendum est autem ex rebus universi quasdam factas esse ex aliis præexistentibus rebus tanquam ex materia, ut herba ex terra, pisces ex aqua, volatilia ex aere: alias vero sine præjacente materia necessario fieri debuisse. Quia cum non sit processus in infinitum, in aliquo genere causarum etiam materiali, si una res facta est ex alia, querendum est, an illa, ex qua posterior facta est, ex alia priori facta fuerit, et sic tandem in aliqua sistendum erit ex nulla alia re facta, nec etiam potuit esse improducta, ut convincitur ex illo principio, quod unum tantum esse potest ens improductum. Quia ergo creatio propria est productio ex nulla præsupposita materia; ideo universum propriè creari dicunt, quatenus ex illis verbis constat, quæ ex nullo subjecto fiunt, et de illo sub hac ratione hic agimus, dicturi postea de ornato, et

quasi complemento creationis ejus, quæ per aliam actionem ex subjecto fit.

CAPUT I.

UTRUM MUNDUS PER PROPRIAM CREATIONEM ESSE COUPERIT.

1. *Partis negantis argumentum primum.— Secundum.* — Ratio dubitandi imprimis est, quia hic præcipue de hoc mundo visibili et corporali tractamus, sive in eo Angeli tanquam partes in toto continet, sive non, de quo postea non nihil attingemus. At vero corpora non potuerunt per propriam creationem fieri: ergo nec mundus. Consequentia nota est, quia esto concedamus, res spirituales fieri per propriam creationem, ut supra visum est, id non est satis, ut mundus creari dicatur. Sicut licet anima rationalis per propriam creationem fiat, id non est satis, ut homo creetur, ita enim est visibilis mundus, sicut homo. Probatur ergo minor, quia omnia corpora materia et forma constant, sed ex illis duabus partibus neutra potest fieri per creationem: ergo nec totum. Consequentia videtur nota, quia totum non distinguitur a partibus: ergo si ambæ partes non possunt creari, nec totum poterit. Major ex Philosophia supponitur. Minor autem probatur primo de materia, quia materia secundum se, est pura potentia, et non habet esse, nisi a forma, vel per formam, seu dependenter a forma: ergo secundum se non potest esse terminus creationis, cum creatio per se tendat ad dandum esse, et entitatem actualiem constituant. De forma vero probatur, quia formæ corporales per se pendent in fieri, et esse a materia: ergo non possunt creari, sed educi de potentia materiae. Unde argumentor secundo, quia in narratione, Genes. 1, nihil est, quod nos dicere cogat, Deum per propriam

creationem mundum hunc visibilem creasse: nam si aliquid esset, maxime illud, *In principio creavit Deus cælum et terram*. At ibi verbum *creavit*, non significat propriam et rigorosam productionem ex nihilo: ergo. Probatur minor, tum quia illud verbum de se generale est ad quameumque productionem alicujus operis, præsertim novi et eximii, ut notavit Hieronymus in id ad Ephes. 4: *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est*: tum etiam, quia in operibus omnium illorum sex dierum eodem verbo creandi Moyses utitur, cum tamen constet, non omnia illa facta esse per propriam creationem, ut videbimus. Unde etiam indifferenter utitur verbo *fecit*, et verbo *creavit*, et Septuaginta in illis locis idem verbum, ἐποίησεν ponunt, et in versione Latina eorumdem Septuaginta semper verbum *fecit* tam in illis primis, quam in cæteris ponitur: ergo.

2. *Quid Aristoteles circa mundi existentiam sensisse putetur.* — *Quid item Plato.* — In hoc puncto varii errores referri et refutari possunt. Primus est antiquorum philosophorum, qui ex nihilo nihil fieri posse crediderunt. Unde tulit Aristoteles 1, Physic., text. 33 et 3, de cœlo, text. 35, mundum esse æternum, et per soiam generationum et corruptionum successionem conservari; unde autem esse habuerit in æternitate, nunquam explicavit. Et ideo multi putant, consequenter sensisse, mundum non fuisse factum, vel productum ab alio, sed ex se sempiternum esse habuisse. Alii vero credunt eum non ignorasse dependentiam æternam totius universi ab auctore Deo tanquam a principio, a quo veluti per naturalem emanationem profluxerit. Plato vero, ut testes sunt Athanasius, lib. de Incarnatione Verbi, in principio, et Epiphanius, hæres 6, dixit, Deum ex materia præjacente, et infecta mundum condidisse, ac subinde non per propriam creationem, sed per quandam formationem (ut sic dicam) mundum produxisse. Quod ex eodem principio quod ex nihilo nihil fit intulisse videtur. Ex quo fit etiam consequens, ut Angelos posuerit eodem modo factos, ac subinde materiales et corporeos, vel si immateriales esse creditit, increatos, et a se habentes esse illos cogitasse. Idemque de anima rationali juxta illum errorem dicendum esset.

3. *Auctoris judicium de Aristotelis doctrina in præsenti questione.* — Sed contra hunc errorem in Metaphysica satis a nobis dictum est, imprimis disput. 20, sect. 1, ubi necessitatem creationis ostendimus, et num. 23, de Aristoteli sententia nonnulla diximus, ostendentes ipsum lubrice, vel etiam inconstanter fuisse locutum. Quia principium illud, *Ex nihilo nihil fit*, cum vera creatione sive libere, et in tempore facta, sive æterna, et per quandam naturalem emanationem cogitata, subsistere non potest. Unde aliqui dicunt retractasse Aristotelem principium illud, *Ex nihilo nihil fit*, in quodam opusculo de Xenocrate, Zenone et Gorgia. Sed inter opera Aristotelis, quibus utor, illud non continetur, nec videre illud potui, existimoque Aristotelis non esse. Illo vero admisso fortasse dici posset, vel dubitando, et problematice disputando dixisse, posse principium illud negari, vel certe negasse illud quoad emanationem naturalem, etiamsi in cæteris propriis actionibus illud admiserit; quod qua consecutione possit dici, vel qua ratione subsistere possit, non video. Deinde, disp. 13, sect. 4, num. 15, contra Platonem ostendimus materiam esse factam a Deo. Unde Marsilius Ficinus in Compendio Timæi Platonis, cap. 9, et seq., excusare conatur Platonem ab illo errore, dicens, Platonem docuisse materiam esse factam a Deo immediatus, quam res cæteras. Sed magis credendum est Athanasio, et aliis antiquioribus Patribus quos, dicta disput. 13, et in disp. 20, sect. 4, num. 17, allegavi, qui non solum Platoni, sed etiam aliis Philosophis Platone antiquioribus, et posterioribus sectatoribus errorem illum tribuunt: ibique in numeris sequentibus contraria veritatem ratione et auctoritate Patrum confirmavimus.

4. *Error alter circa substantiarum spiritualium productionem.* — Secundo loco, quia mundus spiritibus et corporibus constat, referri potest error dicentium res spirituales, quales sunt Angeli, non esse a DEO creatas, quod antiquos Philosophos sensisse probabile est, et præcipue tribuit solet Commentatori. Ex novis autem hæreticis errorem docuisse Hermanum, referunt Castro, verbo *Angelus* et Prateolus, lib. 8, de Sect. hæret., cap. 10. Fundabatur hic hæreticus solum in hoc, quod in narratione Genesis, vel in Scriptura nulla fit mentio creationis Angelorum. Sed distinguenda est veritas certa a quæstione dubia. Quod enim Angeli creati a Deo sint, non solum est de fide certum, sed etiam inter articulos fidei in Symbolo fidei Nicæno omnibus ad credendum propositum in illis verbis, *Visibilium omnium et invisibilium*; nam invisibilium nomine substantiae intellectuales præcipue intelliguntur, ut recte sensit Sophronius in sua fidei

professione, quæ in sexta Synodo Constantiopolitana, actor. 11, habetur, et Concilium Lateranense in capite *Firmiter* expressius dixit: *Utrumque spiritualem et corporalem creaturam de nihilo condidit.* Quod passim etiam omnes Patres docent, quos in superiori tract., l. 1, a c. 2, late retuli. Cum ergo dogma hoc indubitatum sit, dubitari potest, an in verbis illis Moysi: *In principio creavit Deus cælum et terram*, comprehensum sit. Et de hoc postea videbimus, interim supponentes, quidquid sit illo Genesis loco, non esse dubium, quin in aliis Scripturæ locis expresse illa veritas tradita sit, ut Psalm. 103 et 148, ad Colos. 1, et ad Hebr. 1, et aliis, quæ in dicto cap. 2, lib. 1 præcedentis tractatus expendimus. Unde satis et dictus error, et fundamentum ejus improbata sunt.

5. *Tertius error principialis varios errandi modos complectens.* — *Primus errandi modulus.* — Tertio circa mundi visibilis, seu corporum creationum opportunum erit hic breviter antiquos errores, qui in hac materia fuerunt, commemorare, tum quia tractando de creatione in Metaphysica, id in theologiam remisimus, tum etiam, quia hujus loci proprium esse videtur, in quo de creatione mundi visibilis præcipue tractamus. Primo ergo Manichæus duo posuit prima principia improducta, et æterna, quæ bonum et malum Deum appellavit, et malum Deum corporum fecit auctorem. Ita sumunt aliqui ex Augustino, hæres. 46. Ille vero solum dicit, Manichæum dixisse, mundum esse bonis et malis rebus, seu substantiis commixtum, et bonas esse a bono Deo, malas vero a Deo malo, qui per administationem malarum bonas maculavit. Clarius Epiphanius, hæres. 66, ait Manichæum corpora esse creatæ a malo Deo tradidisse. Et idem indicat Theodoreus, lib. 1, Hæretic. fabular., cap. ultim., apertius Theophylactus, in cap. 6 Joan., in princ. Et idem significat Concilium Bracharense per plures canones, in quibus Manichæo fere semper Priscillianum conjungit. De quo ait Isidorus, lib. 8, Origenes, cap. 5, ex Gnosticis et Manicheis novum dogma in Hispania composuisse. Quod etiam sumitur ex Leone papa, Epist. 91, alias 93, ad Toribium, ubi utriusque damnat errorem. Eumdem errorem postea excitarunt Albanenses, ut refert Antonius, 4 part. Theolog., tit. 11, § 5, et dubitat an isti sint iidem, qui Albigenenses, qui, tempore Innocentii III, orti sunt Tolosæ, et a sancto Dominico expugnati, ut idem latius refert 3, part. Histor., tit. 19, cap. 1, eisque hic error

communiter tribuitur, ut patet ex Præteolo, Sandero, et aliis, qui referunt, istos distincte dixisse malum Deum creasse omnia corpora, sicut bonum omnes animas. Additque Antonius postea eumdem errorem in Italia repullulasse, ejusque occasione B. Petrum martyrem occisum fuisse.

6. *Secundus modus errandi.* — *Tertius modus.* — Ante hos vero omnes fuit Cerdon, qui etiam duos Deos introducebat, bonum et malum, et hunc non tantum corporum, sed etiam creaturarum omnium auctorem faciebat, ut videre licet in Ireneo, lib. 1, cap. 28, Tertulliano, de Præscript., cap. 51, Eusebio, l. 4, hist., c. 10, Epiphanius, Augustino et aliis. Et idem docuit Apelles, solumque differebat, quia malum Deum a bono esse factum, postea vero malum sine boni cooperatione mundum visibilem feuisse asserebat. Ita referunt Epiphanius, hæres. 44, et Augustinus, in 33. Ante hos fuerunt Gnostici, qui licet dicerent Deum creasse Angelos, nihilominus mundum hunc visibilem creatum esse ab Angelis asseruerunt. In quo errore convenerunt Simon Magus, Basilides, Saturninus (alias Saturnilus), Carpocrates, et Cherintus, horumque sectatores, licet illum errorem confinxerint variis modis omnino fabulosis, in quibus enarrandis immorari superfluum duco. Legatur Iræneus, lib. 1, cap. 20, et seq., Tertullianus, lib. de Præscript., hæres., c. 46, et sequentibus, Epiphanius, hæres. 20, et seq., Theodoreus, lib. Hæret., fabular., Augustinus, Damascenus, Isidorus, Philastrius et alii, qui catalogos hæresum scripserunt, et Eusebius, lib. 2, Histor., cap. 12, et lib. 3, cap. 20.

7. *Primus errandi modulus refutatur.* — *Impugnantur reliqui modi errandi.* — Contra priorem errandi modum, de duobus principiis bono et malo disputare, aut eum impugnare supervacaneum videtur, tum quia est mera fabula, et deliramentum sine ullo fundamento, tum etiam, quia a prædictis Patribus copiosissime refutatur. Videri potest Augustinus, lib. 1, de Gen., contr. Manichæos, per totum, præser-tim, cap. 16 et 21, et lib. de Natura boni, ubi ostendit, quidquid est, quatenus est, aliquid boni esse, et ideo non nisi a summo bono esse posse, ut cap. 21, concludit, et optime, lib. 1, de Civitate, a cap. 16 usque ad 22, et tract. 1, in Joan., exponens illa verba: *Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil*, et optime Ambrosius, lib. 1. Exaem., cap. 8, et lib. 3, cap. 9, et Cyrillus Hierosolymitanus, cœches. 6, illuminatur: ubi recte dicit, in

verbis repugnantiam involvere, qui aliquem Deum, et malum dicunt, cum summa bonitas sit de ratione Dei. Contra alios vero errores eorum, qui Angelos faciunt proximam creationis corporum causam, disputabene Cyrillus, lib. 2, contr. Julianum, circa finem, et aliquid de hac re dictum est in superiori tract., lib. 4, tractando de potestate Angelorum ad immutandam corporalem creaturam. Et in Metaphysica, disp. 20, sect. 2, ostensum est creaturam non posse habere propriam creandi virtutem. Adde, nullam esse rationem fingendi, creationem corporum potiusquam spirituum per Angelos factam esse, ut in sequentibus dicemus.

8. Quartus error Origeni attributus et ab Augustino confutatus.—Quarto et ultimo notari hic potest error Origenis, quem Augustinus, dicto lib. de Civit., a cap. 23, proxime post praecedentem Manichei errorem confutavit. Dixit enim Origenes Deum non per se, nec ex primaria intentione corpora, et visibles creature produxisse, sed prius creasse animas et spirituales creature, et occasione peccati illarum corpora creasse, quae essent veluti ergastula, carceres, in quibus animæ et spiritus peccantes detruderentur, ut ibi punientur vel purgarentur. Hunc errorem de animabus et aliquibus aliis spiritibus tradit Origenes, lib. 4, Periar., cap. 7 et 8, ubi ait animas esse ante corpora, et pro diversitate meritorum diversis corporibus infundi, quod etiam de spiritibus informantibus sidera juxta suam opinionem affirmat. Et in lib. 2, cap. 8 et 9, juxta merita vitae prioris dicit animas diversis corporibus in praesenti vita mancipari, quod iterum, lib. 3, cap. 1, repetit. Et ita hunc errorem, prater Augustinum, loco citato, tribuunt Origeni Sophronius, in Epistola probata in VI Synodo, actor. 11, Epiphanius, in Epist., ad Joan. Episcopum Hierosolymitanum, quae in ejus operibus legitur, et inter Epistolas Hieronymi est 60, et Cyrillus Alexandrinus, in l. 4, in Joan., cap. 9, et Theophylus Alexandrinus, Epistol. 1 Paschali, Anastasius Synaita, l. 41, Exaemer., circa finem, ubi refert Methodium variis Scripturæ testimoniis illum errorem impugnasse. Idem Origeni tribuit, et pene explicat Leontinus, lib. de Sextis, actor. 10, tom. 4, Bibliothecæ, Hieronymus etiam, licet allis locis, tacito nomine Origenis, hunc errorem referat, ut Epistol. 8, ad Demetriadem, in finem, et Epistol. 27, quæ est epitaphium Paulæ, circa finem, et Epistol. 139 ad Cyprianum, et Epistol. 150, ad Hedibiam, quæst. 10, ubi ait, hoc esse Pythagoræ, Platonis et Gentilium dogma,

quod aliqui sub nomine christiano in Ecclesiæ introducere tentarunt. Et simili modo idem attigit in id ad Galat 1: *Cum placuit ei, qui me segregavit ex utero*, etc. Nihilominus in Apolog. contra Ruffinum quæ est Epist. 66, ad Pammachium, post medium, aperte declarat illud fuisse dogma Origenis, quod aliis locis sine invidia nominis ejus improbabavit. Unde Jeremias 28, Origenem intelligit, cum dicit: *Delirat hoc loco allegoricus interpres*. Et rejecto errore, propter calumnias Ruffini, subjunxit: *Compulit me tractator indoctus, et sectator calumniae Grunianæ aperte ponere aliena vitia, quæ prius cum dissimulatione dicebam*.

9. In prædicto Origenis dogmate falsum principium continetur, et quadruplex error.—In hoc vero Origenis dogmate quoddam falsum principium, et multi errores ab Ecclesia damnati continentur. Principium falsum est spirituales creature ante corporales fuisse a Deo conditas, quod licet ad dogmata aperte damnata non pertineat nihilominus jam est improbabile, et a doctrina communiter ab Ecclesia recepta, et approbata alienum, ut in tractatu praecedenti, lib. 4, cap. 3, late diximus. Primus autem error est animas hominum esse ejusdem naturæ cum Angelis, imo non esse nisi quosdam Angelos ex his, qui peccarunt, qui error satis impugnatur ex dictis in eodem lib. 1. Secundus, quod animæ hominum ante corporea creatæ sunt, quod est damnatum in Concilio Lateranensi, sub Leone X, sess. 8, et in VI Synodo, actor. 11, in Epistola Sophronii, et refelletur latius in tractatu sequenti. Tertius est, omnes animas, quæ corporibus uniuntur, prius peccasse, quod non solum animæ Christi, et Virginis sanctissimæ injuriosum est, sed etiam est contra innocentiam primorum hominum ante peccatum, et contra generales locutiones Scripturæ, Rom 9: *Cum nondum quidquam boni, aut maliegissent, et cap. 5: Regnavit mors etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ*, et Joan. 9: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus*, etc. Quartus est, quem Sophronius in dicta Epistola intulit, quod istorum corporum, quibus nunc sumus amici, impudenter perimunt resurrectionem, quia potius ad poenam, quam ad præmium etiam in beatis pertineret. Et alia similia possunt ex dicto errore inferri præter ipsummet dogma de creatione corporum, quod solum occasione peccati, et in poenam ejus facta fuerit, quod somniatum potius quam aliquo fundamento assertum est, et contra Scripturam, ut mox videbimus.

10. Prima assertio de fide contra errores philosophorum.—Probatur primo ex Scripturis. — Secundo ex Concilio Lateranensi. — Omissis ergo erroribus, dicimus primo, Deum per veram et propriam creationem, id est, effectiōnem ex nihilo mundum hunc visibilem in ejus principio condidisse. Assertio est de fide, ut communiter docent theologi eum Magistro, in 2, dist. 1, et D. Thomas, 1 part., quæst. 44, art. 1 et 2, et quæst. 45, art. 1 et 9, et quæst. 65, art. 1, Hugo Victor, libr. 4, de Sacrament., part. 4, cap. 1. Qui omnes ita intellexerunt verbum *creavit*, in dictis verbis Genesis. Et probatur primo, quia ita in aliis Scripturæ locis explicatur, præsertim 2, Mach. 7: *Peto, nate, ut aspicias ad cœlum et terram, et ad omnia, quæ in eis sunt, et intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, et hominum genus*. Et sic etiam accipiendum est illud Ecclesiast. 18: *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul*: nam creando omnia, non potuit ex aliquo facere, sic etiam dicitur Psalm. 32: *Ipse dixit, et facta sunt, ipse mandavit, et creata sunt, utique virtute solius imperii sui*: *Quia ita vocat ea, quæ non sunt, sicut ea, quæ sunt*, ut ad Roman. 4, dicitur; et ideo ex non ente, seu ex nihilo res in principio produxit, quod est proprie creare. Secundo ita definivit et declaravit verbum illud Concilium Lateranense sub Innocentio III, in capite *Firmiter*, de Deo dicens: *Utramque de nihilo condidit creaturam spiritualem et corporalem: angelicam videlicet et mundanam*. Ubi addendo particula *de nihilo*, verbum *condidit*, de vera et propria creatione quasi per definitionem ejus explicuit. Et conjungendo utramque creaturam, id magis declaravit. Est enim evidens spiritualem creaturam non nisi propriam creationem potuisse produci, cum nihil ejus ante productionem ejus supponatur: et eodem modo dicit Concilium creaturam corporalem ex nihilo fuisse productam.

11. Tertio rationale, ac simul responsione ad secundum argumentum in num. 1. — Unde argumtor tertio, satisfaciendo simul secundæ rationi dubitandi in principio positæ, quia licet verbum creandi generaliter sumptum ambiguum sit, vel communem significationem habeat; nihilominus ex subjecta materia ad determinatum modum effectiōnis definiri solet et debet. Unde est regula Sanctorum, quoties res, quæ omnino non erant, creari dicuntur; verbum creandi significare productionem ex nihilo, quia res carens omni esse reali et actuali, tam totali, quam partiali, non est capax alterius modi productionis: sed hoc modo su-

mitur, cum dicitur Deus in principio creasse cœlum et terram: ergo, Doctrina est Cyrilli Alexandrini, lib. 5 Thesau., cap. 5, ubi inter alia dicit: *Quando nondum producta creari dicuntur, necessario de nihilo ad esse procedere intelliguntur*. Idem optime, lib. 1, in Genes., in princip., et Chrysostomus, hom. 2, Rupertus et alii. Ac denique Athanasius, de Incarnat. Verbi, in principio: *Ex nihilo, ac prorsus unquam extantibus Deum Patrem per Verbum suum rerum universitatem fecisse agnoscit, cum ad istum modum loquitur per Verbum suum: In principio creavit Deus, etc.* Et in Epistola quod Nicæna Synodus decreta sua congruis, et piis verbis contra haeresim Arianorum exposuerit, non longe a principio: *Itane Deus condit, ut homo? Absit. Deus enim creat, cum vocat ea, quæ non sunt, sine ullius rei aut opere, aut opera; homines autem, etc.*

12. Ratio altera qua etiam satisfit primo argumento in n. 1.—Quarto probatur ratione, satisfaciendo simul primæ rationi dubitandi; nam si res simplices et spirituales subsistentes possunt per creationem fieri, a fortiori res corporales subsistentes. Probatur consequentia, tum quia ante productionem ita supponuntur nihil esse, sicut res spirituales: tum etiam quia ex parte, qua sunt entia per participationem, non repugnat illis per propriam creationem fieri. Imo quatenus minus perfecta sunt, facilior videtur eorum creatio. Ex ea vero parte, qua sunt entia composita, non repugnat illis creatio; imo repugnat illas aliter fieri saltem in prima, et totali productione sua. Probatur hæc posterior pars, quia ante productionem cœli nihil illius præexistebat: ergo non potuit, nisi ex nihilo fieri, ac proinde creari. Idemque est de quolibet elemento, cum primum sit secundum se totum. Altera vero pars non repugnantia ostenditur, quia licet in productione talis compositi ex materia, et forma distingui a nobis possit quasi partialis productionis materie et formæ, ita ut prior sit per modum creationis; quia licet materia dicatur pura potentia respectu formæ, nihilominus habet suam entitatem, et partiale existentiam, quam non nisi per creationem habere potest, cum prius subjectum non supponat: posterior autem, scilicet productio formæ sit per modum educationis ex materia ordine naturæ supposita, et tandem productio totius per modum unionis partium, vel per modum productionis integræ, et compositæ ex illis partialibus, quæ sit proportionata integro termino composito: licet (inquam) hoc totum detur, nihilominus